

62 (11/2022)

MEMORIA

PAMIĘĆ • HISTORIA • EDUKACJA

"NOWE KIERUNKI W BADANIACH NAD LUDOBÓJSTWEM ROMÓW" ZAPROSZENIE NA SYMPOZJUM W LONDYNIE

RZADKIE
FOTOGRAFIE
RZUCAJĄ NOWE
ŚWIATŁO NA
WYDARZENIA
POGROMU
LISTOPADOWEGO

„INSIDE OUT”
ETGAR KERET W
MUZEUM
ŻYDOWSKIM W
BERLINIE

AUDIOPRZEWODNIK
„OBÓZ ZAGŁADY
TREBLINKA II”
W JĘZYKU
NIEMIECKIM

TECHNOLOGIA
CYFROWEGO
MODELOWANIA
BIM WSPOMAGA
KONSERWATORÓW
MUZEUM
AUSCHWITZ

SPIS TREŚCI

RZADKIE FOTOGRAFIE RZUCAJĄ NOWE ŚWIATŁO
NA WYDARZENIA POGROMU LIŚTOPADOWEGO

TECHNOLOGIA CYFROWEGO MODELOWANIA
INFORMACJI O BUDYNKU BIM WSPOMAGA
KONSERWACJĘ W MUZEUM AUSCHWITZ

„INSIDE OUT”: ETGAR KERET
W MUZEUM ŻYDOWSKIM W BERLINIE

AUDIOPRZEWODNIK
„OBÓZ ZAGŁADY TREBLINKA II”
W JĘZYKU NIEMIECKIM

NOWE INICJATYWY WZMACNIAJĄ INSTYTUCJE
DEMOKRATYCZNE

ZAPROSZENIE: SYMPOZJUM W LONDYNIE
„NOWE KIERUNKI W BADANIACH NAD
LUDOBÓJSTWEM ROMÓW”

Zachęcam wszystkich do współpracy z nami. Prosimy o informacje i sygnały o wydarzeniach, projektach, publikacjach, wystawach, konferencjach czy badaniach, o których powinni dowiedzieć się nasi czytelnicy.

Nasz e-mail: memoria@auschwitz.org

Będziemy wdzięczni za promowanie miesięcznika w mediach społecznościowych.

Paweł Sawicki, Redaktor Naczelny

Wszystkie wydania: memoria.auschwitz.org

RZADKIE FOTOGRAFIE RZUCAJĄ NOWE ŚWIATŁO NA WYDARZENIA POGROMU LISTOPADOWEGO

Instytut Yad Vashem otrzymał niedawno w darze nowy album fotograficzny zawierający rzadkie zdjęcia przedstawiające wydarzenia pogromu listopadowego z 1938 roku, nazwane przez nazistów „nocą kryształową”. Fotografie wykonane przez nazistowskich reporterów ukazują sceny z jednego konkretnego miejsca, lecz można je odnieść do masowych zniszczeń oraz ataku na społeczność żydowską przeprowadzonego w przeciągu dwóch dni na większości terytorium Niemiec oraz Austrii.

Na prawie rok przed wybuchem drugiej wojny światowej, w dniach 9-10 listopada 1938 roku, nazistowscy zbrodniarze masowo plądrowali, podpalali i dewastowali żydowskie sklepy, zakłady i domostwa. W zaledwie kilka godzin podpalono i zniszczono około 1400 synagog. Obywateli żydowskich brutalnie atakowano i publicznie poniżano. 30 000 żydowskich mężczyzn zostało pojmany i deportowanych do obozów koncentracyjnych. W pogromie listopadowym śmierć poniosło 92 Żydów.

Prezes Instytutu Yad Vashem, Dani Dayan, powiedział: „Patrzenie na obrazy upodlenia Żydów, na niszczenie ich domów, zakładów, a nawet synagog jest niezwykle trudne i niepokojące. Minęło już tak wiele lat, lecz naszym obowiązkiem wciąż pozostaje przekazywanie świadectwa tamtych okrucieństw. Fotografie te jasno ukazują prawdziwe intencje nazistów oraz zamierzone systemowe środki, jakie podejmowali, by wprowadzić w życie swój morderczy plan. Są one ważnym dowodem zbrodni, jakich dopuszczono się na europejskich Żydach. Kluczowym jest zachowanie tych fotografii oraz innych dokumentów z czasów Holokaustu oraz przechowywanie ich w Instytucie Yad Vashem już na zawsze. Będą one stanowić wieczne świadectwo nawet wtedy, gdy nie będzie już wśród nas żadnych naocznych świadków tamtych dni i ukażą przyszłym pokoleniom z Izraela i z całego świata

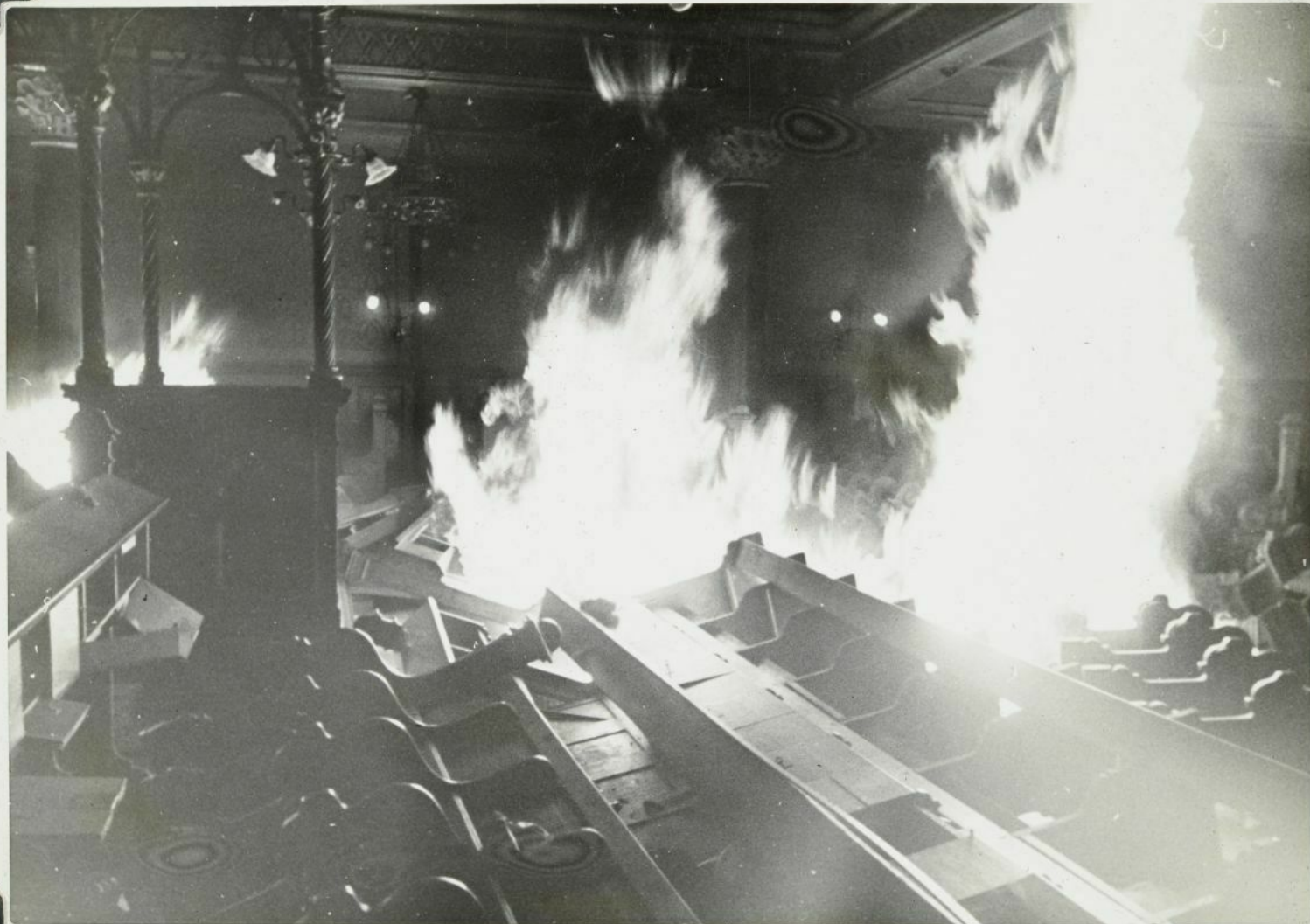
konkretne historie żydowskich ofiar”.

Album przez wiele lat znajdował się w USA, w domu amerykańskiego żołnierza żydowskiego pochodzenia, który w czasie drugiej wojny światowej odbywał w Niemczech służbę w kontrwywiadzie armii amerykańskiej. Były wojskowy nigdy nie opowiadał o tym, czego doświadczył podczas wojny. Gdy zmarł, jego córka Ann Leifer wraz ze swoimi dwiema córkami odnalazły album podczas sprzątanego domu byłego żołnierza.

– Gdy otworzyłam ten album, miałam wrażenie, że wypala mi on dziurę w dłoniach – powiedziała Elisheva Avital, wnuczka byłego żołnierza, opisując moment, gdy po raz pierwszy zetknęła się z przechowywanymi w albumie fotografiami.

Rodzina Goldów zdecydowała się podarować rzeczony album Instytutowi Yad Vashem na rzecz projektu „Gathering the Fragments” (Zbierając Fragmenty), w ramach którego kolekcjonowane są przedmioty osobiste pozyskane od Ocalałych z Holokaustu oraz ich spadkobierców oraz odnoszące się do tamtych czasów.

Album dotarł do Izraela dzięki wsparciu członka rodziny rabina Yehoshua Fass, Współzałożyciela i Dyrektora Wykonawczego organizacji Nefesh B'Nefesh. Zdjęcia zostały wykonane przez dwóch nazistowskich fotografów podczas pogromu

Wykonawczego organizacji Nefesh B'Nefesh. Zdjęcia zostały wykonane przez dwóch nazistowskich fotografów podczas pogromu w Norymberdze oraz pobliskim mieście Fürth.

Na pierwszych stronach albumu znajdują się zdjęcia splądrowanych domów żydowskich rodzin z okolicy. Następnie zawarto w nim fotografie Żydów w szlafrokach i piżamach – niektórzy z nich są ranni, inni nadal pozostają w łóżkach. To przykład klasycznych nazistowskich zdjęć propagandowych. Przewracając kolejne strony tego unikalnego albumu, zobaczymy także zdjęcia esesmanów gromadzących książki, zarówno świeckie, jak i religijne. To z nich formowano stosy, które później miały zostać spalone.

Kierownik Działu Fotografii Archiwum Yad Vashem, Jonathan Matthews, tłumaczy: „Niezwyczajnie intymny charakter tych zdjęć pokazuje, że fotografowie stanowili

integralną część prezentowanych zdarzeń. Sposób ich wykonania oraz pozostawanie w bliskim kontakcie ze sprawcami wskazują na wyraźny cel, jakim było udokumentowanie wydarzeń, które miały wtedy miejsce. Te unikalne zdjęcia uwidaczniają aspekty listopadowego pogromu, z których do tej pory nie zdawaliśmy sobie sprawy. Widzimy członków SS i SA dokonujących zbrodni – podpalających budynki, plądrujących żydowskie domy i zakłady oraz poniżających ludność żydowską. Wszystko to stanowi dowód, iż przedstawione osoby wykonywały odgórne rozkazy, a nie brały udział w spontanicznym zrywie rozsierzonego tłumu, jak próbowano opisywać to, co zaszło w tamtych dniach”.

Celem tych unikalnych zdjęć jest przedstawienie uczestników zamieszek w akcji, a w tle ukazano obojętnych obserwatorów, którzy nie podejmują żadnych działań, by zatrzymać przemoc bądź bronić swoich żydowskich sąsiadów.

TECHNOLOGIA CYFROWEGO MODELOWANIA INFORMACJI O BUDYNKU BIM WSPOMAGA KONSERWACJĘ W MUZEUM

Po kilkuletnich przygotowaniach i pilotażu, w ramach trwającego projektu wdrożenia BIM (Building Information Modelling), w Muzeum powstał model BIM stanu zachowania oraz stanu po zakończonej pełnej konserwacji jednego z murowanych baraków więźniarskich byłego obozu Auschwitz II-Birkenau. Efektem jest wierny, trójwymiarowy obraz budynku, z którym powiązane są dostępne dane oraz informacje o nim.

BIM to stosowane w budownictwie wykorzystanie cyfrowego modelu dla usprawnienia procesów projektowania, budowy oraz eksploatacji. Zawarte w modelu informacje dają podstawę do podejmowania optymalnych decyzji na wszystkich wymienionych etapach istnienia obiektu.

Modele BIM baraku oznaczonego numerem 7 z odcinka B1b niemieckiego nazistowskiego obozu Auschwitz II-Birkenau powstały na podstawie chmury punktów ze skaningu laserowego, ortofotoplanów ścian, fundamentów i posadzek, zdjęć panoramicznych, fotografii oraz dokumentacji archiwalnych, projektowych oraz powykonawczych.

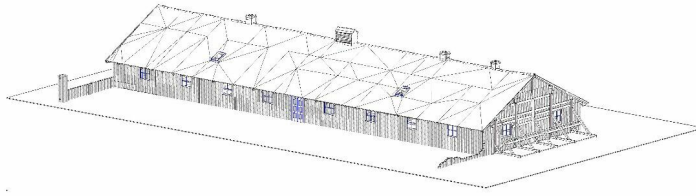
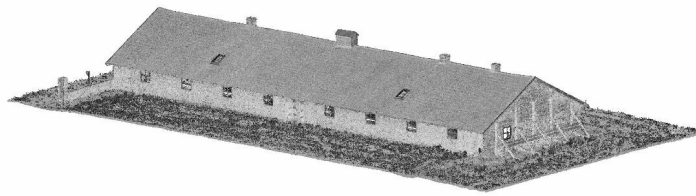
Model BIM stanu zachowania jest wiernym odzwierciedleniem stanu baraku przed rozpoczęciem kompleksowych działań konserwatorskich. Natomiast model BIM stanu powykonawczego jest cyfrowym odzwierciedleniem tego, jak barak wygląda obecnie, w trzy lata po ukończeniu kompleksowej jego konserwacji.

– Pilotaż projektu BIM rozpoczął się w Muzeum w 2017 r. Do realizacji wybraliśmy historyczny barak murowany, w którym realizowaliśmy wówczas kompleksowe prace konserwatorskie.

W trakcie prac mogliśmy na bieżąco sprawdzać, w jaki sposób możemy wykorzystywać możliwości modeli BIM do planowania, projektowania i realizacji prac konserwatorskich. Wnioski z realizacji projektu pilotażowego pozwoliły nam podjąć decyzję o pełnym wdrożeniu metodologii BIM w konserwacji – powiedział kierujący projektem Tomasz Zemła.

– Szukając bazy danych pozwalającej na dostęp do informacji o budynkach oraz terenie, na którym się znajdują, szybko zrozumieliśmy, że najodpowiedniejsze byłoby rozwiązanie dające równocześnie możliwość jak najwierniejszego wizualnego odwzorowania tych obiektów. Kiedy w 2017 r. zetknęliśmy się z BIM-em, stosowanym dotąd szeroko w budownictwie, uznaliśmy, że być może właśnie on spełni nasze potrzeby. Po przeprowadzeniu programu pilotażowego zdecydowaliśmy, że połączenie trójwymiarowego wiernego modelu obiektu z informacjami o nim i rozszerzeniem w postaci bazy danych jest rozwiązaniem optymalnym dla zarządzania danymi o naszych obiektach, a w przyszłości również samymi obiektami – powiedziała kierująca Globalnym Planem Konserwacji Agnieszka Tanistra-Różanowska.

– Po serii szkoleń oraz konsultacji z ekspertami, a także weryfikacji wniosków

z projektu pilotażowego, stworzyliśmy własny standard modeli BIM. To drugie w Polsce opracowanie na tym polu dedykowane konkretnemu zamawiającemu. Aktualnie – zgodnie z wypracowaną metodologią i wspólnie z zatrudnionymi w Muzeum specjalistami GPK – wykonawca wyłoniony w drodze postępowania przetargowego opracowuje kolejne modele BIM – dodał Tomasz Zemła.

łącznie opracowane zostaną modele BIM 45 budynków murowanych – baraków mieszkalnych, kuchni, łaźni oraz latryn i umywalni, które znajdują się na terenie odcinka BI. Będzie to skorelowane z opracowanym na wiele lat planem kompleksowych prac konserwatorskich w tych historycznych obiektach.

– Wdrożenie BIM jest odzwierciedleniem naszego podejścia do dokumentacji konserwatorskiej, która powinna zawierać całą dostępną historyczną i techniczną wiedzę o obiekcie oraz przeprowadzonych

w nim zabiegach konserwatorskich. Jest to narzędzie równie ważne, jak technologie i techniki wykorzystywane w samych pracach. Dlatego od początku istnienia w Muzeum Pracowni Konserwatorskich stale doskonalimy sposoby gromadzenia i korzystania z informacji o obiektach – powiedział zastępca dyrektora Muzeum Rafał Pióro odpowiedzialny za zachowanie autentyczności Miejsca Pamięci.

Kolejnym etapem projektu będzie wdrożenie Systemu Zarządzania Danymi. System wykorzystujący technologię BIM będzie stosowany do analizy stanu zachowania poszczególnych budynków, w planowaniu i realizacji prac konserwatorskich, jak i przeprowadzania wszelkiego rodzaju przeglądów technicznych i konserwatorskich.

Wdrożenie BIM ma miejsce w ramach realizowanego przez Muzeum Globalnego Planu Konserwacji, który finansowany jest przez Fundację Auschwitz-Birkenau.

„INSIDE OUT” ETGAR KERET W BERLINIE

Dziewięć nowych opowiadań izraelskiego pisarza Etgara Kereta, dla których punkt wyjścia stanowiły wspomnienia o jego matce, powstało specjalnie z okazji wystawy, która miała swoją premierę 21 października w Muzeum Żydowskim w Berlinie.

Etgar Keret. Fot.: Lielle Sand

W swoich opowiadaniach Keret odnosi się w sposób bezpośredni do żydowskiej tradycji przekazywania wspomnień z pokolenia na pokolenie. Przywołuje to, czego doświadczył wraz ze swoją matką urodzoną w 1934 roku w Polsce oraz opowiada historie, które słyszał od niej jako dziecko. Są wśród nich zarówno popularne anegdoty, jak i traumatyczne doświadczenia wojenne oraz przemoc.

Narracja wielokrotnie zmienia się z perspektywy dorosłego na perspektywę dziecka. Keret nie twierdzi, że teksty te opisują rzeczywistość ani że odmalował w nich kompletny portret swojej matki. Wręcz przeciwnie, autor podkreśla, że takie podejście byłoby skazane na niepowodzenie, gdyż chce, żeby wystawa ukazywała niepewną i fragmentaryczną

naturę jego wspomnień.

Prezentowanym opowiadaniom towarzyszą artefakty wchodzące w skład zbiorów berlińskiego Muzeum, wybrane przez samego Kereta, oraz dwie instalacje, dzieło audiowizualne, a także ilustracje autorstwa twórców sztuki współczesnej stworzone we współpracy z pisarzem. Wystawa ta ma być wyzwaniem adresowanym do zwiedzających. Keret nie ma zamiaru przekazywać im żadnych informacji ani niczego tłumaczyć, lecz chce podzielić się fragmentarycznymi i niemożliwymi do zweryfikowania wspomnieniami swojej nieżyjącej już matki. Gra wspomnień, artefaktów i instalacji artystycznych, na której opiera się wystawa, tworzy skłaniającą do przemyśleń przestrzeń bazującą na odczuciach i skojarzeniach.

skłaniającą do przemyśleń przestrzeń bazującą na odczuciach i skojarzeniach. – Muzeum Żydowskie w Berlinie chce za pośrednictwem prezentowanych wystaw przedstawiać historię z życia Żydów – mówi Hetty Berg, Dyrektorka Muzeum – a Etgar Keret to bez wątpienia mistrz opowiadania historii. Jestem ogromnie szczęśliwa, że zdecydował się on stworzyć opowiadania specjalnie dla naszego Muzeum, a ponadto odniósł się do artefaktów wchodzących w skład naszych zbiorów. Dla mnie osobiście takie połączenie to bardzo stymulujące i inspirujące doświadczenie i mam nadzieję, że zwiedzający podzielą moje zdanie i odnajdą swój własny sposób na kontemplację wystawy.

Etgar Keret chce, żeby odwiedzający wystawę poczuli więź z jego matką, lecz nie dostarcza im obiektywnych szczegółów na jej temat. W ten sposób, jak twierdzi,

poznają ją tak samo, jak on to zrobił: „Odwiedzający nie muszą znać imion jej rodziców ani jej daty urodzenia. Chcę, żeby wiedzieli, którą częścią dłoni głaskała mnie po twarzy i jakie bajki opowiadała mi co wieczór przed snem. To tak, jak całowanie kogoś z zamkniętymi oczami: odczucia są jasne, ale ciężko je opisać czy dokładnie wyrazić.

Wszystkie opowiadania są dostępne w trzech wersjach językowych na samej wystawie oraz na stronie internetowej Muzeum, zarówno w wersji tekstowej, jak i audio. Etgar Keret sam czyta swoje opowiadania po hebrajsku i angielsku, a nagradzany pisarz Daniel Kehlmann przedstawia ich tłumaczenie na niemiecki.

Wystawa będzie dostępna dla odwiedzających do 5 lutego 2023.

Inside Out Etgar Keret

21.
OKTOBER
2022
BIS
5.
FEBRUAR
2023

**JÜDISCHES
MUSEUM
BERLIN**

#InsideOut
#JMBerlin
f t i y
jamberlin.de/inside-out

ausgeführt durch: Die Synagoge der Berliners
für Kultur und Leben

AUDIOPRZEWODNIK „OBÓZ ZAGŁADY TREBLINKA II” W JĘZYKU NIEMIECKIM

Fundacja „Pamięć Treblinki” oraz szkoła im. Janusza Korczaka w Halle (Niemcy) we współpracy z Żydowskim Instytutem Historycznym im. Emanuela Ringelbluma przygotowały wersję audioprzewodnika „Obóz Zagłady Treblinka II” w języku niemieckim.

Audioprzewodnik – ścieżka edukacyjna „Obóz Zagłady Treblinka II” jest dostępny na smartfonach (systemy: iOS i Android). Można go pobrać za darmo poprzez Google Play lub AppStore. Historię obozu w Treblince oraz losy wybranych osób opowiedziano w 15 punktach. Punkty te rozrysowane są na mapie papierowej oraz na mapie widocznej w telefonie. Gdy zwiedzający zbliża się do kolejnego punktu, automatycznie uruchamiane jest związane z nim nagranie audio.

Ścieżka prowadzi użytkownika drogą, którą przebyli ludzie mordowani w Treblince. Treść każdego z piętnastu punktów składa się z dwóch komponentów: informacji historycznej (od powstania obozów Treblinka I i Treblinka II, poprzez układ obozu, sprawców, więźniów, aż do mechanizmu Zagłady i powstania z 2 sierpnia 1943 r.) oraz narracji świadków (są to wybrane cytaty z relacji i wspomnień). Ścieżka ma nie tylko przekazać podstawowe informacje, ale też pokazać perspektywę ludzi – tych, dla których Treblinka była kresem życia oraz tych, którzy przeżyli.

Autorzy projektu – Fundacja „Pamięć Treblinki” i Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma, przy wsparciu Dutch Jewish Humanitarian Fund i Muzeum Treblinka-Niemiecki Nazistowski Obóz Zagłady i Obóz Pracy (1941-1944) – pragną nie tylko opowiedzieć historię obozu, ale także przywrócić pamięć o zaginionych społecznościach. Poprzez wspomnienia Samuela Willenberga i innych świadków ukazana jest tragedia ludzi, którzy stracili nie tylko życie, ale nawet imiona. Słowami Haliny Birenbaum autorzy proszą: „Jedźcie do Treblinki – nie zostawiajcie ich samotnych”.

Wersja niemiecka powstała między innymi dzięki grantowi z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Audioprzewodnik „Obóz Zagłady Treblinka II” jest już dostępny w czterech językach: po angielsku, hebrajsku, niemiecku i polsku. Na stronie internetowej Żydowskiego Instytutu Historycznego można skorzystać z wirtualnego spaceru z papierową wersją mapy.

Audioguide

Vernichtungslager Treblinka II

Über diesem Ort wird immer Nebel liegen. (Rachela Auerbach)

English

עברית

Deutsch

Anfang

Über die App

NOWE INICJATYWY WZMACNIAJĄ INSTYTUCJE DEMOKRATYCZNE

Rok temu, gdy światowi przywódcy spotkali się w Malmö w Szwecji na Międzynarodowym Forum Upamiętnienia Holokaustu i Zwalczania Antysemityzmu Remember-ReAct, pojawiło się wiele powodów do optymizmu. Na horyzoncie widać już było koniec pandemii i pojawiło się powszechne przekonanie, że społeczeństwo posiada zasoby, by wspólnie przeciwstawić się rosnącym nastrojom antysemickim, antyromskim oraz zniekształcaniu obrazu Holokaustu i powinno zaangażować się w działania w tym zakresie. Świadczyło o tym wyraźnie skoncentrowane na działaniu podejście samych organizatorów Forum.

W Malmö poproszono wszystkich przywódców biorących udział w Forum o przejście od słów do czynów oraz podjęcie konkretnych zobowiązań w zakresie upamiętnienia i edukacji o Holokauście oraz zwalczania nastrojów antysemickich, antyromskich oraz rasistowskich we wszystkich dziedzinach życia, w tym także w mediach społecznościowych.

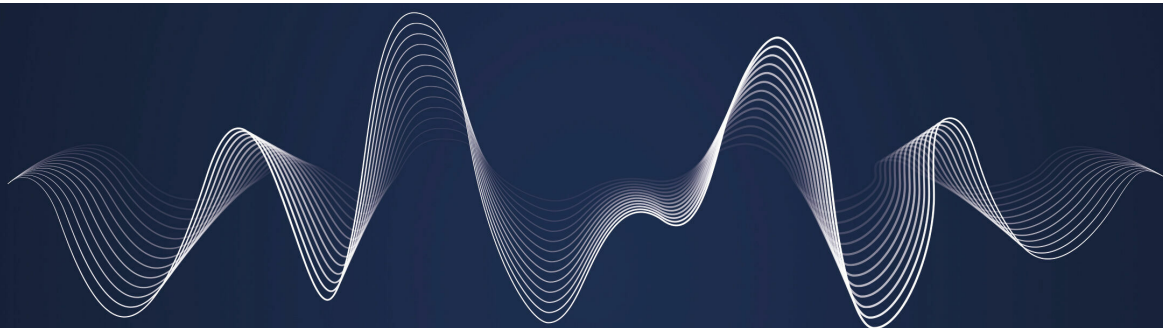
Ponad 150 zobowiązań podjętych przez 60 rządów, organizacji międzynarodowych oraz firm z sektora nowych technologii odnosiło się do jeszcze większej liczby dziedzin, niż początkowo zakładano, co przyniosło niespotykaną dotąd motywację do działania. Szwecja zobowiązała się do podejmowania działań w wymienionych obszarach w trakcie swojej prezydentury w Międzynarodowym Sojuszu na rzecz Upamiętnienia Holokaustu IHRA, którego program jest zbieżny z wieloma założeniami Forum z Malmö.

Jednak w październiku 2021 roku mało kto spodziewał się niesprowokowanej i nieuzasadnionej agresji Rosji na Ukrainę ani

tego, że inflacja, ceny energii oraz koszty życia tak drastycznie wzrosną.

Z perspektywy czasu widzimy, że kryzys, jakiego doświadczamy nie zatrzymał realizacji zobowiązań z Malmö, a wręcz przeciwnie. Raporty opracowane po upływie roku pokazują, iż Forum w Malmö przyspieszyło podjęcie wielu decyzji odnośnie wdrażanych polityk oraz podejmowanych inicjatyw strategicznych.

Wśród zobowiązań znalazła się cała gama działań, w tym projekty naukowe, pozyskiwanie funduszy, otwieranie nowych muzeów, instytucji rządowych, tworzenie programów szkoleniowych oraz opracowywanie kompletnych strategii dla przeciwdziałania nastrojom antysemickim, antyromskim oraz rasistowskim. Zarówno zobowiązania, które zapoczątkowały zupełnie nowe inicjatywy, jak i te umacniające już istniejące programy i instytucje wypełniają ważne luki w naszym podejściu do wspierania demokracji pluralistycznych oraz zwalczania podżegania do przemocy i nienawiści na gruncie antysemickim, antyromskim i rasistowskim.

REMEMBER — REACT

MALMÖ INTERNATIONAL FORUM ON HOLOCAUST
REMEMBRANCE AND COMBATING ANTISEMITISM

13 OCTOBER 2021

gruncie antysemitycznym, antyromskim i rasistowskim.

Po upływie roku od Forum jego założenia wciąż przyświecają agendum politycznym. Niektóre zadania zostały już wykonane, na przykład pierwsze w Australii narodowe badanie opinii publicznej w zakresie wiedzy i świadomości o Holokauście, a prace nad innymi wciąż trwają. Do drugiej grupy działań zaliczyć można na przykład Rumuńskie Narodowe Muzeum Historii Żydów i Holokaustu i jego wystawę stałą, która jest na etapie projektowania. Trwają także dyskusje w ramach podjętego przez Wielką Brytanię zobowiązania do stworzenia tak zwanego Online Safety Bill – ustawy regulującej kwestie szkodliwych treści pojawiających się w Internecie. Ponadto IHRA pracuje nad rekomendacjami w zakresie edukacji o ludobójstwie Romów.

Podczas gdy wiele zobowiązań to projekty ogólnokrajowe, niektórym od samego początku przyświeca zasada międzynarodowej współpracy. Zobowiązanie Austrii do opracowania rekomendacji dostarczających nauczycielom oraz administratorom szkół narzędzi umożliwiających przeciwdziałanie antysemityzmowi zarówno w ramach placówek, jak i poza nimi spełnione zostało na

podstawie badań przeprowadzonych w Austrii, Bawarii i Szwajcarii. Inne kraje zapoznały się z wynikami badań i uwzględniły je we własnych programach szkolenia nauczycieli.

Forum w Malmö oraz szwedzka prezydencja w Sojuszu IHRA stanowiąca kontynuację wypełniania przyjętych zobowiązań ułatwiają identyfikowanie oraz wdrażanie dobrych praktyk w innych krajach, które opracowując własne polityki, posiadają już konkretny punkt odniesienia. Forum w Malmö ułatwiło też pracę tym, którzy są na początku, a każde z jego zobowiązań przyczynia się do rozwoju wielu nowych inicjatyw.

Pandemia przypomniła nam, że gdy musimy mierzyć się z wyzwaniem, które wydaje się niemożliwe do pokonania, często górę bierze mowa nienawiści. Życie nie szczędzi nam ostatnio takich wyzwań. Spójność pluralistycznych demokracji jest nieustannie wystawiana na próbę. Niech naszą odpowiedzią będą w tych okolicznościach polityki wzmacniające społeczeństwo obywatelskie oraz przeciwstawiające się nastrojom antysemitycznym, antyromskim oraz rasistowskim. Musimy wytrwale wypełniać zobowiązania przyjęte podczas Forum w Malmö. Ochronią nas one przed najbardziej niszczycielskimi skutkami kryzysów, którym

SYMPOZJUM

„NOWE KIERUNKI W BADANIACH NAD LUDOBÓJSTWEM ROMÓW”

Biblioteka The Wiener Holocaust Library oraz Uniwersytet w Cambridge organizują w dniach 10-11 maja 2023 r. dwudniowe stacjonarne sympozjum poświęcone nowym kierunkom w badaniach nad ludobójstwem Romów. Odbędzie się ono w gmachu Biblioteki i adresowane jest do początkujących naukowców, jak również doświadczonych pracowników akademickich.

W ostatnich latach, w związku z zainteresowaniem naukowców tematyką doświadczeń prześladowanych Romów, jednostek oraz całych rodzin, opublikowano wiele badań, których celem jest przywrócenie Romom jako ofiarom ludobójstwa sprawczości oraz prawa głosu, jak również zakwestionowanie narracji anonimowości oraz masowości w odniesieniu do ofiar tej zbrodni. Badania obejmują swoim zakresem działalność ruchu oporu, pamięć oraz upamiętnienie, jak również zainteresowanie powojennym dziedzictwem ludobójstwa Romów oraz związkami między tamtymi wydarzeniami a wciąż obecną dyskryminacją społeczności Romów i Sinti.

Opisywane sympozjum skupiać się będzie na przywróceniu Romom poczucia sprawczości oraz usłyszeniu ich głosów z przeszłości i ma w swoim założeniu stanowić platformę dla nowych badań nad ludobójstwem Romów z uwzględnieniem metodologicznego podejścia do kwestii tożsamości płciowej, mikrohistorii, historii mówionej oraz historii rodzin. Rozpoczęto już zintensyfikowane badania w zakresie

tożsamości płciowej, które skupiają się na przemocy seksualnej oraz eksperymentach medycznych, jakim poddawane były romskie kobiety oraz mężczyźni. Studia mikrohistoryczne, które opierają się na eksplorowaniu lokalnych archiwów, to sposób na walkę ze „zmową milczenia”, jaką owiane jest ludobójstwo Romów w większych archiwach państwowych. Także badania z zakresu historii mówionej, w ramach których szczególny nacisk kładziony jest na świadectwa oraz dokumenty osobiste, jak również przedstawianie historii poszczególnych rodzin przyczyniają się do złożenia w całość obrazu prześladowań Romów przez samych członków tej grupy etnicznej.

Zachęcamy doktorantów oraz początkujących naukowców do nadsyłania artykułów wpisujących się w tematykę poszczególnych paneli. Celem konferencji jest zgromadzenie pracowników akademickich reprezentujących różne narodowości, a do wzięcia udziału w szczególności zachęcamy badaczy pochodzenia romskiego.

Przykłady tematów:

Margarete Kraus, Czeska Romka deportowana do Auschwitz. Fot. WHL

Przykłady tematów:

- Prześladowania z perspektywy płci oraz ich powiązanie z ideologią rasową.
- Historia rodzinna oraz etyczne implikacje jej wykorzystania.
- Praca ze świadectwami Ocalonych oraz innymi dokumentami osobistymi.
- Mikrohistorie ludobójstwa Romów.

Symposium organizowane jest na terenie Biblioteki The Wiener Holocaust Library w Londynie we współpracy Clary Dijkstra (Cambridge), dr Barbary Warnock (The Wiener Library) oraz dr Celi Donert (Cambridge). Biblioteka The Wiener Library to najstarsze na świecie archiwum poświęcone Holokaustowi, które posiada

w swoich zbiorach wiele materiałów związanych z ludobójstwem Romów, w tym świadectwa Ocalonych.

Organizatorzy żywią nadzieję, iż będą mieli możliwość częściowego pokrycia kosztów podróży mówców biorących udział w poszczególnych dyskusjach panelowych.

Abstrakty (250 słów) należy wysłać do Clary Dijkstra (cdijkstra@wienerholocaustlibrary.org) do dnia 31 stycznia. Prosimy o opatrzenie ich tytułem oraz dodanie krótkiej noty biograficznej autora.

MEMORIA

PAMIEĆ • HISTORIA • EDUKACJA

memoria.auschwitz.org

WYDAWCA

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

REDAKTOR NACZELNY

Paweł Sawicki

SEKRETARZ REDAKCJI

Agnieszka Juskowiak-Sawicka

REDAKCJA

Bartosz Bartyzel
Marek Lach
Łukasz Lipiński

KONTAKT

memoria@auschwitz.org

